

Öfkenin Dayanılmaz Hafifliği

“Allah’ın halîm isminden insanlar hisse almalıdırlar. Yumuşaklık anlamına gelen hilm, insanların iyi hasletlerinin en güzellerinden olmalıdır. Hilm aynı zamanda akıl anlamına da gelir. Gündelik hayatta insan, pişman olacağı bir iş yaptığı zaman kendi kendine ‘ne akılsız iş yaptık?’, ‘aklımıza mukayyet olmadık’ gibi serzenişlerde bulunur.”

İslâm öncesi dönemde cehalet, bilginin değil, hilmin zıddı olarak kullanılıyordu. Cehil bu anlamda duygu ve hırslarına yenilip, öfke seline kendisini kaptırıp giden kimsenin ruh halini yansıtır. Böyle bir duygu taşıyan kimse, öfkesini iyi yönetemez, kendisini kontrol edemez. En ufak bir kırgınlık anında iradesini kaybedip hemen parlar. Kontrolsüz bir ihtirasla öfkesine kapılır, düşünmeden ileri atılır ve neticede sorumsuzca yaptığı eylemlerden dolayı sonu pişmanlığa varan davranışlar ortaya koyar.

Cehlin zıddı olan hilm sözcüğünün anlamı, *öfke anında kişinin gücü yetmekle birlikte heyecanını kontrol etmek suretiyle muhatabına yönelik intikam duygusundan vazgeçmesidir*. Dolayısıyla hilm, cehil patlamasını dizginleyebilen insanın ahlakıdır. Böyle bir kimse, duygularını frenlemesini, kör ihtiraslarını yenmesini, ne olursa olsun sinirlenmeyip soğukkanlı bir şekilde sakin olarak hareket etmesini bilir. Çünkü *“öfkeyle kalın zararlar oturur.”* Toplumsal hayatta insanın başına ne gelirse kendisini kontrol edemediği, öfkesini iyi yönetemediği için gelir.

el-Halîm, aynı zamanda Allah’ın en güzel isimlerinden birisidir. *İmam-ı Gazâlî*’nin özgün yorumuyla; kendisine isyan edenleri ve emirlerine muhalefet edenleri gördüğü halde öfkesine kapılıp da hemen

cezalandırmayan Allah'ın bir ahlâkıdır. Kur'an'ı Kerim'de güç ve kudret sahibi olan Rabbimizin isyan eden kullarını hemen cezalandırmayıp belki dönerler diye mühlet vermesiyle ilgili bir ayet şöyledir: *"Allah insanları işlediklerine karşılık hemen yakalayıverseydi, yeryüzünde bir canlı bırakmaması gerekirdi. Ama onları belli bir süreye kadar erteler. Süreleri gelince gereğini yapar. Doğrusu Allah kullarını görmektedir."* (Fâtır 35/45). Anlayabildiğimiz kadarıyla bu ayette Allah'ın kullarına karşı hilmi ve rahmeti açıklanmaktadır. Eğer Allah günahlarından dolayı hemen onları yakalayıverseydi yeryüzünde insan da dâhil hiçbir canlı nesli kalmazdı. İlahî rahmeti ve lütfü bağlamında el-Halîm isminin bir tecel-

lisi olarak günahkârlara belki dönerler diye süre tanımakta, azap verme konusunda acele etmemektedir. O'nun yasasının gereği, süre geldiği zaman herkesin iyi ya da kötü davranışlarına karşılığı eksiksiz olarak verilir.

Allah'ın halîm isminden insanlar hisse almalıdırlar. Yumuşaklık anlamına gelen hilm, insanların iyi hasletlerinin en güzellerinden olmalıdır. Hilm aynı zamanda akıl anlamına da gelir. Gündelik hayatta insan, pişman olacağı bir iş yaptığı zaman kendi kendine *'ne akılsız iş yaptık?'*, *'aklımıza mukayyet olamadık'* gibi serzenişlerde bulunur. Kur'an'da 'halîm', peygamberlerin bir özelliği olarak da anlatılır: *"Doğrusu İbrahim çok içli, yumuşak huylu*

ve kendisini Allah'a vermiş bir kimsedir." (Hud 11/75). Yine: *"Biz de O'na hilm sahibi bir oğul müjdeledik"* (es-Saffât 37/101) buyrulur. Hz. İsmail Peygamber'e dikkatler çekilmektedir. Dolayısıyla bu ayetler, müminin ahlâki yapısına işaret etmesi bakımından çok anlamlıdır.

Ahlâkî bir değer olan hilm, sosyal ilişkilerde ortaya çıkar. İnsanın kendi kendisine hilm sahibi olması çok fazla bir anlam ifade etmez. Bu sebeple sorumluluk mevkiinde olan insanlar, kendilerine yönelik en olumsuz eleştirilerde tepki ortaya koyarken ölçülü olmayı gözden ırak tutmamaları gerekir. Hemen heyecana kapılıp, kırıcı ve dökücü sert tepkilerde bulunmak yerine, muhatabını

“Cehlin zıddı olan hilm sözcüğünün anlamı, öfke anında kişinin gücü yetmekle birlikte heyecanını kontrol etmek suretiyle muhatabına yönelik intikam duygusundan vazgeçmesidir. Dolayısıyla hilm, cehil patlamasını dizginleyebilen insanın ahlakıdır. “

nefis muhasebesine davet etme adına yaptığına pişman edecek düzeyde yumuşak bir dil ve söylem kullanmayı tercih etmelidirler. Çünkü hilm sahibi olan insandan, en ağır ceza vermeye muktedir olmasına rağmen, muhatabını affetme büyüklüğünü göstermek beklenir. Bu bağlamda Hz. Peygamber’in; *“asıl güçlü ve kuvvetli kimsenin güreşte rakibini alt eden değil, öfke halinde, kendisini dizginleyen, affeden kimsedir”* buyurması hilm sahibi kimsede bulunması gereken ahlâkî tavrı anlatır. Hele hele Müslüman şahsiyetler, gerek konuşmalarında ve gerekse davranışlarında kamu gücünü kullanarak, muhataplarına karşı öfke seline kapılıp teennili hareket etmekten uzaklaşmamalıdır. *“Onlar öfkelenedikleri zaman*

bile affederler” (eş-Şûra 42/37) ilahî öğretisi müminin ahlâkının nasıl olması gerektiğini beyan eder. Zira sosyal barışın sağlanmasında hilm sahibi insanlara büyük görevler düşmektedir. Özellikle de sorumluluk makamında bulunan insanlar ‘hilm’ sahibi olmayı hayatlarının ayrılmaz bir parçası haline getirmelidirler.

Netice olarak söylemek gerekirse, hiç öfkelenmemek ve yumuşak bir söylem sahibi olmak efendilerin adettir. Şu da unutulmamalıdır ki, elbette hukuku savunamayacak derecede halim olmak bir rezalettir. Nasıl ki cehlin dış görünüşü zulüm ise, hilmin dış görünüşü de vakardır. Vakarsa İslâm ahlâkında övülen meziyetler arasındadır.